

MUHAMED HODŽIĆ

Gazi Husrev-begova biblioteka u Sarajevu

PROJEKTNA DOKUMENTACIJA IZ FONDA ARHIVA ISLAMSKJE ZAJEDNICE U GAZI HUSREV-BEGOVOJ BIBLIOTECI

Sažetak

U ovome radu predstavljena je Zbirka projektne dokumentacije iz fonda Arhiva Islamske zajednice kao jedne od četrnaest do sada obrađenih zbirki koje se čuvaju u Gazi Husrev-begovoj biblioteci u Sarajevu. Obuhvata projektnu dokumentaciju izgradnje i obnove džamija, škola i vakufskih zgrada različitih namjena. Kao ilustrativan primjer prikazano je nekoliko projekata svake od navedenih kategorija.

Ključne riječi: projekti, džamije, mesdžidi, škole, dućani, stambeni objekti, hoteli.

Uvod

U Gazi Husrev-begovoj biblioteci u Sarajevu, osim knjiga, časopisa, rukopisa i muzejskih eksponata, čuva se i značajan fond arhivske građe. Obuhvata vremensko razdoblje od 1882. do 2016. godine, odnosno od osnivanja prve ustanove Islamske zajednice tokom austrougarske vladavine, pa sve do danas (1882. godine osnovan je Ulema-medžlis, tada najviši organ Islamske zajednice).¹

U depoima Biblioteke čuva se oko 850 metara dužnih arhivske građe iz koje je do sada obrađeno 28 arhivskih fondova, 14 arhivskih zbirki, te znatan fond arhivskih knjiga. Ova arhivska građa je specijaliziranoga tipa. Nastajala je radom organa i ustanova Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, a pisana je, uglavnom, na bosanskom jeziku, rjeđe na osmanskome turskom, arapskom, njemačkom i drugim evropskim jezicima. Predstavlja dragocjeno i nezamjenjivo svjedočanstvo o našoj prošlosti, bogat izvor informacija o prošlosti Islamske zajednice i njenih vjerskih, vakufskih, odgojno-obrazovnih i humanitarnih ustanova kroz njihov višedecenijski rad pod različitim upravama i društveno-političkim sistemima.

Arhivske knjige odnose se na djelovodne protokole, te finansijsko i materijalno poslovanje organa i ustanova Islamske zajednice u tome vremenu.

1 Hamdija Kreševljaković, *Sarajevo za vrijeme austrougarske uprave (1878.-1918.)*, Sarajevo, 1969, str. 39-40.

Sređivanje i obrada

Zbirka projektne dokumentacije nastala je izdvajanjem iz gore navedene arhivske građe tokom njenog sređivanja i obrade. Sastoji se od projektne i dijela građevinske dokumentacije, uglavnom izvedenih, ali i manjeg broja neizvedenih projekata. Obuhvata period od 1888. do 1982. godine. Do sada su arhivistički obrađena 274 projekta i prateća građevinska dokumentacija (duplikati projekata, ugovori, troškovnici, ponude, cijene, računi, predračuni i sl.); ako se nalazila uz nacрте, sa njima je tako i odložena.

Kroz ovu zbirku moguće je sagledati ukupnu građevinsku aktivnost i pratiti procese građenja pojedinih objekata na ovim prostorima, pri čijoj realizaciji se Islamska zajednica javlja kao naručilac i glavni investitor. Tako je moguće pratiti svaki objekat ponaosob, od objavljivanja konkursa, preko izbora izvođača radova kroz sve faze građenja do završetka datog objekta i njegove predaje odgovarajućoj namjeni.

Nakon izdvajanja projektne dokumentacije pristupilo se arhivističkoj obradi i sređivanju zbirke. U prvoj fazi radilo se na razvrstavanju i objedinjavanju građe prema temama ili namjeni objekta (javni, stambeni ili individualni objekti) sa ciljem dobijanja jedinstvene zbirke. U drugoj fazi izvršen je analitički popis građe, koji predstavlja važan korak ka njenoj digitalizaciji, poboljšanju pretraživanja i dostupnosti. U skladu s potrebama korisnika, u trećoj fazi skenirani su manji formati ove dokumentacije, a slijedi skeniranje preostale građe, njeno povezivanje sa signaturama i unos podataka u program za digitalizaciju.

Zbirka sadrži vrijedne nacрте objekata koje su izradili poznati arhitekti, na primjer Hanns Niemeček, Josip Vancaš, Hajdar Čančar, Sunko Dionis, Reuf Kadić i drugi. Na izradi pojedinih nacрта radili su i projektni zavodi kao što su: Urbanistički zavod Grada Sarajeva, Zavod za urbanizam i projektovanje „Projekt Tuzla“, Zavod za urbanističke i stambeno-komunalne poslove Travnik, Urbanistički zavod Prijedor, Građevinsko preduzeće Adam Till i drugi.

Treba istaći da je u toku sređivanja arhivske građe objedinjena veoma zanimljiva kolekcija od 10 konkursnih radova pristiglih u Vakufsku direkciju u Sarajevu za izgradnju Tašlihana i Bezistana u Sarajevu, a izdvojeno je i pet šifrovanih radova prijavljenih na konkurs za izgradnju stambene zgrade Hadži Idrizova vakufa u Sarajevu.

Osim toga, projektna dokumentacija ima dokaznu vrijednost i može se priložiti prilikom izdavanja građevinskih i drugih dozvola.

Islamska zajednica se pridržavala tadašnjih standarda i konkursnih procedura za gradnju, a o tome najbolje svjedoče mnoge zgrade koje i danas krase gradove u BiH.

Analitički popis

Pošto je riječ o značajnoj arhivskoj cjelini, bilo je potrebno izraditi analitički popis.²

Analitički popis uključuje sljedeće elemente:

- naziv dokumentacije
- naziv grada
- naziv vakufa ili investitora
- ime projektanta
- vrsta tehničke dokumentacije (idejni projekat, glavni projekat, izvedbeni projekat i ostale vrste projekata)
- opis nacrti i prateće dokumentacije
- godina nastanka
- fizičko stanje građe

Dokumentacija je, radi boljega uvida u sadržaj, složena prema abecednom nazivu gradova.

U prvom redu izdvojena je projektna dokumentacija koja govori samo o gradnji džamija na ovim prostorima, zatim projekti vezani za gradnju mekteba, projektna građa nazvana: javne zgrade školske namjene, planovi i nacrti vakufskih objekata komercijalne namjene kao što su: dućani, magaze, kafane, štale, radionice i dr., nacrti objekata stambene namjene, planovi i nacrti vezani za gradnju hotela, zatim radovi pristigli na konkurs za gradnju Tašlihana i Bezistana u Sarajevu i dr.

Ista obrada slijedi i za projektnu dokumentaciju nastalu u radu Centra za islamsku arhitekturu Rijasetu. Arhivska građa Centra odnosi se na period od 1997. do 2013-14. godine. Govori o rekonstrukciji, popravku i izgradnji islamskih vjerskih objekata nakon posljednjeg rata u Bosni i Hercegovini. Za sada je građa arhivistički obrađena i upisana u arhivsku knjigu u količini od 10 metara dužnih.

Među najstarije nacрте Zbirke projektne dokumentacije ubrajaju se oni iz 1888. godine koje je izradio poznati arhitekta Hanns Niemeczek, a odnose se na gradnju Ajas-pašinog dvora, današnjeg hotela „Central“ u Sarajevu. Skice za nadogradnju istog hotela izradio je Josip Vancaš.

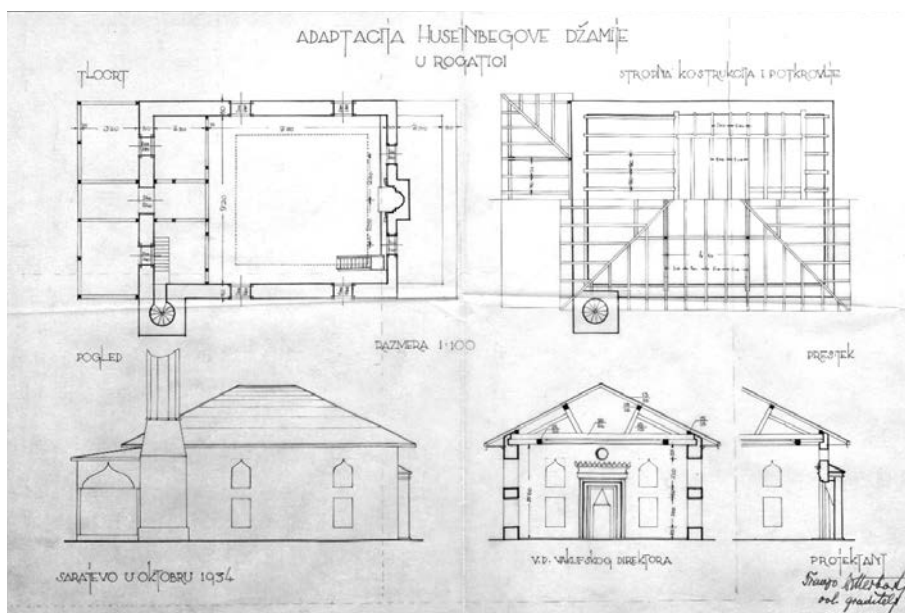
Manji broj nacрта koje nije bilo moguće identificirati niti pridružiti postojećim temama odloženi su na kraju zbirke pod „Razno“.

2 Milenko Lepušina, Slobodan Kristić, Amira Šehović, Zoran Mačkić: *Priručnik iz kancelarijskog i arhivskog poslovanja za organe vlasti i pravna lica, u Federaciji Bosne i Hercegovine, kantonima, Republici Srpskoj i Bosni i Hercegovini (stučna objašnjenja i propisi)*, Sarajevo, august, 2003.

Teško je bilo ovoliku količinu građe predstaviti u cijelosti, te smo izdvojili nekoliko primjera analitičke obrade projektne dokumentacije razvrstane prema namjeni.

Primjeri projektne dokumentacije o gradnji džamija

1. Naziv dokumentacije: nacrt za novogradnju Ahmed-pašine džamije;
Grad: GRAČANICA;
Naziv vakufa ili investitora: nepoznato;
Ime projektanta: Hajdar Čančar;
Vrsta tehničke dokumentacije: idejni nacrt;
Opis nacrtu i prateće dokumentacije: temelji, osnova, tambur, presjek, dvije fasade; MJ 1:100, tri lista, šest nacrtu;
Godina nastanka: 1914. g.;
Fizičko stanje građe: paus-papir, u relativno dobrom stanju.
2. Naziv dokumentacije: *projektna dokumentacija Husein-begove džamije (Arnaudija džamija);*

Grad: ROGATICA;

Naziv vakufa ili investitora: nepoznato;

Ime projektanta: Franjo O.;

Vrsta tehničke dokumentacije: projektna dokumentacija;

Opis nacrtu i prateće dokumentacije: dva prijedloga za obnovu: 1. Prijedlog-opis nacrtu, dva primjerka na papiru i dva na pausu, osnova temelja, prizemlja, krova, presjek, tri fasade, sve u MJ 1:100, situacija MJ 1:1000, ukupno devet listova (sedam pauza i dva papira);

2. Prijedlog-opis nacrtu,osnova krova i potkrovlja, dva presjeka, bočna fasada, sve u MJ 1:100, presjek i detalj osnove sa mihrabom u MJ 1:50 (dva primjerka-kopija sa pausom), 13 listova, 35 nacrtu;

Godina nastanka: 1934. g.;

Fizičko stanje građe: paus i tvrdi papir u dobrom stanju.

3. Naziv dokumentacije: nacrt za novogradnju Alaudin Kebir džamije;

Grad: VISOKO;

Naziv vakufa ili investitora: nepoznato;

Ime projektanta: Hajdar Čančar;

Vrsta tehničke dokumentacije: idejni nacrt;

Opis nacrtu i prateće dokumentacije: osnova temelja, presjek, fasada, mihrab; MJ 1:100, četiri lista, 11 nacrtu;

Godina nastanka: 1912. g.;

Fizičko stanje građe: paus-papir u dobrom stanju.

Primjeri projektne dokumentacije o gradnji mekteba

Arhivistički su obrađena 62 projekta koji se uglavnom odnose na vremenski period između dva svjetska rata, 1913-1939. godine.

1. Naziv dokumentacije: Gradnja mektebske zgrade u Blagaju kod Mostara;

Grad: MOSTAR;

Naziv vakufa ili investitora: v.d. vakufskog direktora (ime nepoznato);

Ime projektanta: Jurišić i Krivošić;

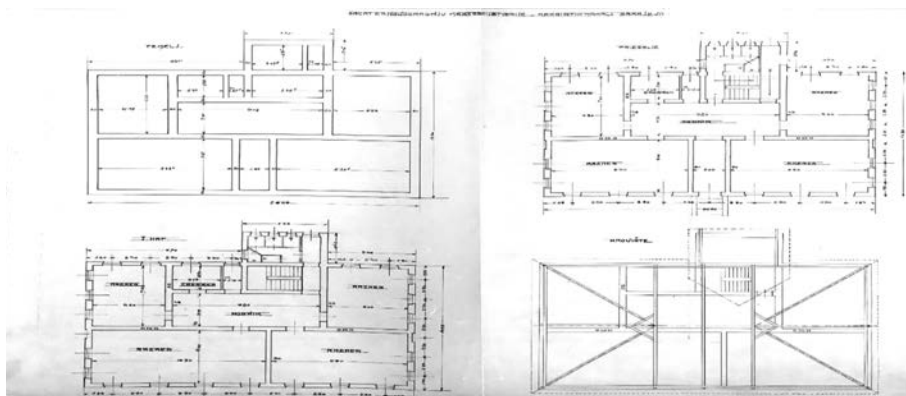
Vrsta tehničke dokumentacije: idejni nacrt;

Opis nacrtu i prateće dokumentacije: Tlocrt prizemlja, tlocrt prvog sprata, dva presjeka, fasada, situacija MJ 1:200; sve u MJ 1:100, jedan list, pet nacrtu;

Godina nastanka: 1934. g.;

Fizičko stanje građe: paus-papir presavijen, u dobrom stanju, skenirana građa.

2. Naziv dokumentacije: *Nacrt za novogradnju mektebi-ibtidaiije u Arabi Atik mahali;*

Grad: SARAJEVO;

Naziv vakufa ili investitora: nepoznat;

Ime projektanta: nepoznat;

Vrsta tehničke dokumentacije: idejni nacrt;

Opis nacrtu i prateće dokumentacije: temelj, osnova prizemlja, prvog sprata, krovišta, presjek, fasada, sve u MJ 1:100, jedan list, četiri nacrtu;

Godina nastanka: 1914. g.;

Fizičko stanje građe: paus-papir, u relativno dobrom stanju, skenirana građa.

3. Naziv dokumentacije: Nacrt za gradnju mektebske zgrade u Lastvi kod Trebinja;

Grad: TREBINJE;

Naziv vakufa ili investitora: vakufski direktor (ime nepoznato);

Ime projektanta: Jurišić;

Vrsta tehničke dokumentacije: idejni nacrt;

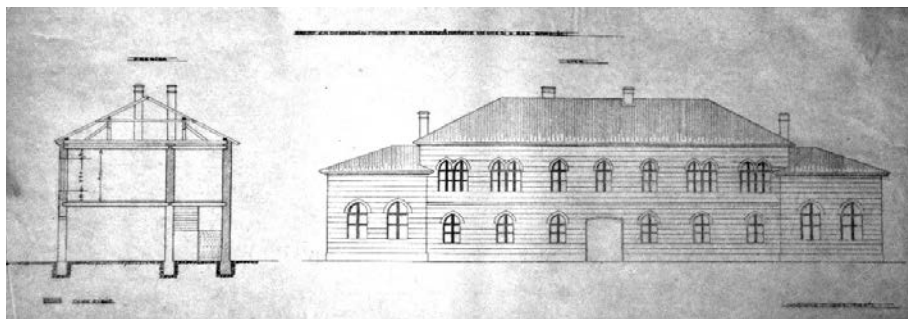
Opis nacrtu i prateće dokumentacije: Tlocrt prizemlja, tlocrt krova, presjek, fasada; MJ 1:100, jedan list, četiri nacrtu;

Godina nastanka: 1935. g.;

Fizičko stanje građe: paus-papir u dobrom stanju, skenirana građa.

Primjeri projektne dokumentacije odgojno-obrazovnih ustanova (medrese, osnovne škole, đачki domovi, čitaonice i dr.)

1. Naziv dokumentacije: *Nacrt za dogradnju prvog kata na h. Dervišhanuminoj medresi;*

Grad: BOSANSKA GRADIŠKA;
Naziv vakufa ili investitora: nepoznato;
Ime projektanta: nepoznato;
Vrsta tehničke dokumentacije: idejni nacrt;
Opis nacrtu i prateće dokumentacije: Osnova temelja i prizemlja, osnova prvog sprata, presjek, fasada; sve u MJ 1:100, tri lista, sedam nacrtu;
Godina nastanka: 1914. g.;
Fizičko stanje građe: paus-papir, u dobrom stanju.

2. Naziv dokumentacije: Muslimanska čitaonica na vakufu Kadi Osmana efendije;

Grad: FOČA;
Naziv vakufa ili investitora: Kadi Osman ef. Vakuf;
Ime projektanta: nepoznat;
Vrsta tehničke dokumentacije: idejni nacrt;
Opis nacrtu i prateće dokumentacije: Osnova temelja, osnova prizemlja, krovišta, presjek, fasada; sve u MJ 1:100, jedan list, pet nacrtu;
Godina nastanka: 1913. g.;
Fizičko stanje građe: paus-papir, u dobrom stanju.

3. Naziv dokumentacije: Vakufski dječiji dom - Vakufska direkcija;
Grad: SARAJEVO;
Naziv vakufa ili investitora: nepoznat;
Ime projektanta: nepoznat;
Vrsta tehničke dokumentacije: idejni nacrt;
Opis nacrtu i prateće dokumentacije: četiri osnove, sve u MJ 1:100, pet listova, 10 nacrtu;
Godina nastanka: 1934. g.;
Fizičko stanje građe: tvrdi i paus-papir, u dobrom stanju.

Primjeri projektne dokumentacije stambenih zgrada

1. Naziv dokumentacije: Nacrt za novogradnju vakufske zgrade u Bijeljini;

Grad: BIJE LJINA;

Naziv vakufa ili investitora: Sultan Ahmedov vakuf;

Ime projektanta: nepoznato;

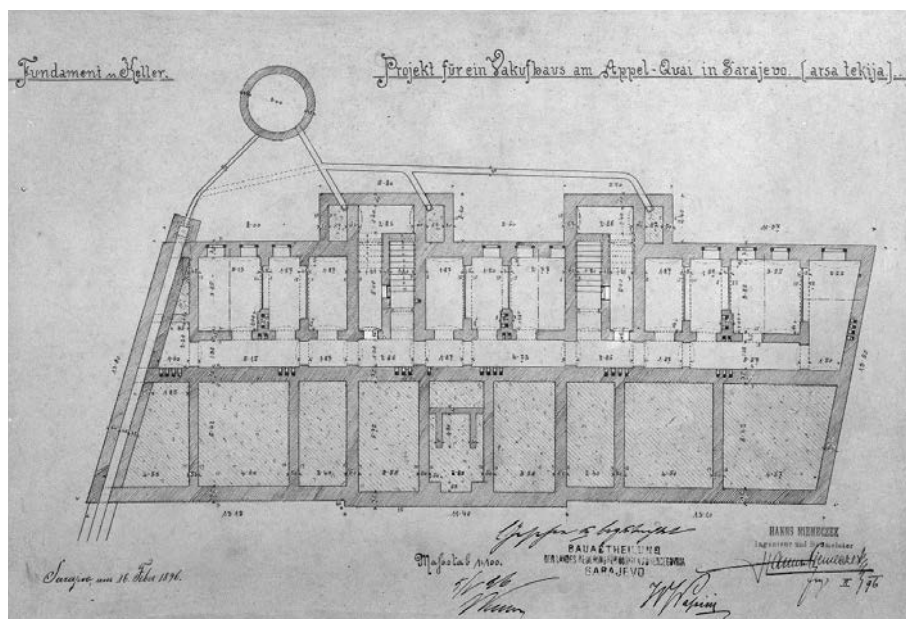
Vrsta tehničke dokumentacije: idejni nacrt;

Opis nacra i prateće dokumentacije: Osnova temelja, prizemlja, presjek, prvi sprat, krovište, fasada; sve u MJ 1:100, tri lista, šest nacra;

Godina nastanka: 1914. g.;

Fizičko stanje građe: Paus-papir u dobrom stanju.

2. Naziv dokumentacije: *Projekat novogradnje zgrade (tekijaska zgrada) - Arsa tekija;*

Grad: SARAJEVO;

Naziv vakufa ili investitora: nepoznato;

Ime projektanta: Josip Vančaš (potpisano);

Vrsta tehničke dokumentacije: idejni nacrt;

Opis nacra i prateće dokumentacije: situacija 1:200, tlocrt prizemlja za dućane i stan iz avlije 1:200, tlocrt prizemlja (čitaonica i biblioteka) 1:200,

tlocrt prvog i drugog sprata stanovanja 1:200, tlocrt prvog i drugog sprata – uredi, ulična fasada; sve u MJ 1:200, šest listova, šest nacrtā;

Godina nastanka: 1891. g.;

Fizičko stanje građe: Paus lijepljen na spojene papire i bojen ručno, paus u relativno lošem stanju, odljepljuje se, a papiri su vlažni.

3. Naziv dokumentacije: Nacrt za zgradu u ulici Ćumurija (objekat javne namjene);

Grad: SARAJEVO;

Naziv vakufa ili investitora: nepoznato;

Ime projektanta: Hanns Niemecek (svi crteži potpisani vlastoručno i sa pečatom);

Vrsta tehničke dokumentacije: idejni nacrt;

Opis nacrtā i prateće dokumentacije: osnova prvog sprata, osnova drugog sprata, osnova potkrovlja, osnova prizemlja, osnova temelja i podruma, presjek, dvorišna fasada, ulična fasada; sve u MJ 1:100, devet listova, devet nacrtā;

Godina nastanka: 1891. g.;

Fizičko stanje građe: Papir lijepljen na hamer i obojen vodenim bojama.

4. Naziv dokumentacije: Nacrt za novogradnju jednokatne kuće vakufa Sultan Selim džamije;

Grad: STOLAC;

Naziv vakufa ili investitora: Vakuf Sultan Selim (Careva džamija), mutevelija Mustafa Stranjak;

Ime projektanta: Hajdar Ćanĉar;

Vrsta tehničke dokumentacije: idejni nacrt 1913: nacrt prvog sprata prostorije za muslimansku kiraethanu sa ĉitaonicom i odborskom sobom; 1914: nacrt prizemlja objekta za muslimansku štedionicu, a na spratu radne sobe;

Opis nacrtā i prateće dokumentacije: Osnova temelja, prizemlja, osnova prvog sprata i osnova krovišta presjek, ulazna fasada, sve u MJ 1:100 (1914.), osnova prvog sprata i osnova krovišta (1913.), ĉetiri lista, osam nacrtā;

Godina nastanka: 1913-14. g.;

Fizičko stanje građe: Paus-papir u djelimiĉno dobrom stanju.

Primjeri projektne dokumentacije za gradnju vakufskih komercijalnih objekata (dućani, pekare, kafane, radionice, magaze, štale i dr.)

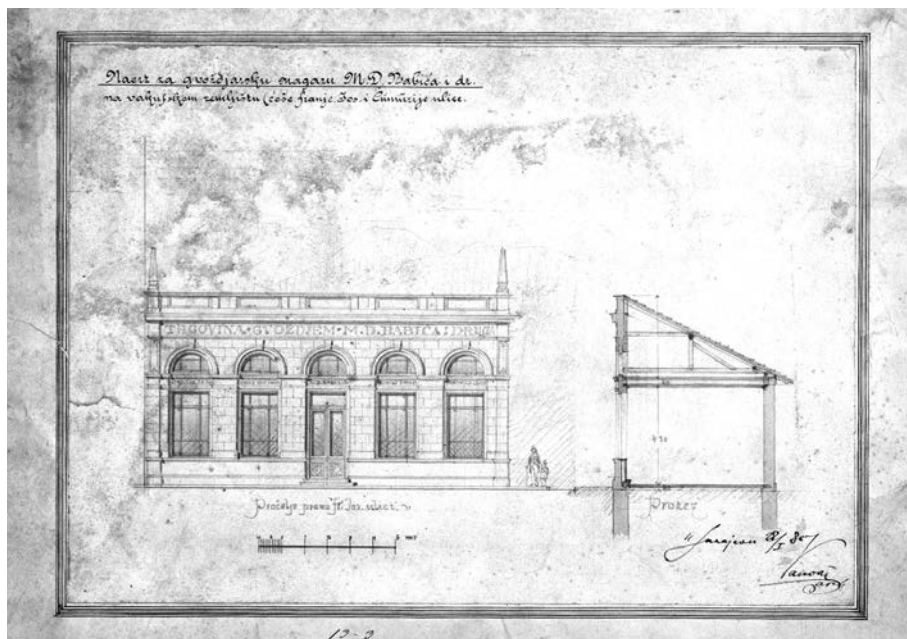
1. Naziv dokumentacije: Nacrt za novogradnju knjižare;

Grad: DERVENTA;

Naziv vakufa ili investitora: nepoznato;
Ime projektanta: Hajdar Čančar;
Vrsta tehničke dokumentacije: idejni nacrt;
Opis nacra i prateće dokumentacije: temelj, osnova prizemlja, presjek i fasada, sve u MJ 1:100, jedan list, četiri nacra;
Godina nastanka: 1914. g.
Fizičko stanje građe: Paus-papir u dobrom stanju.

2. Naziv dokumentacije: Nacrt za novogradnju dućana Hadži Nezir-efendijinog vakufa;
Grad: DONJI VAKUF;
Naziv vakufa ili investitora: nepoznato;
Ime projektanta: nepoznato;
Vrsta tehničke dokumentacije: idejni nacrt;
Opis nacra i prateće dokumentacije: osnova prizemlja, presjek i fasada, sve u MJ 1:100, jedan list, tri nacra;
Godina nastanka: nepoznato;
Fizičko stanje građe: Paus-papir u dobrom stanju.

3. Naziv dokumentacije: *Nacrt za gvoždarsku magazu;*

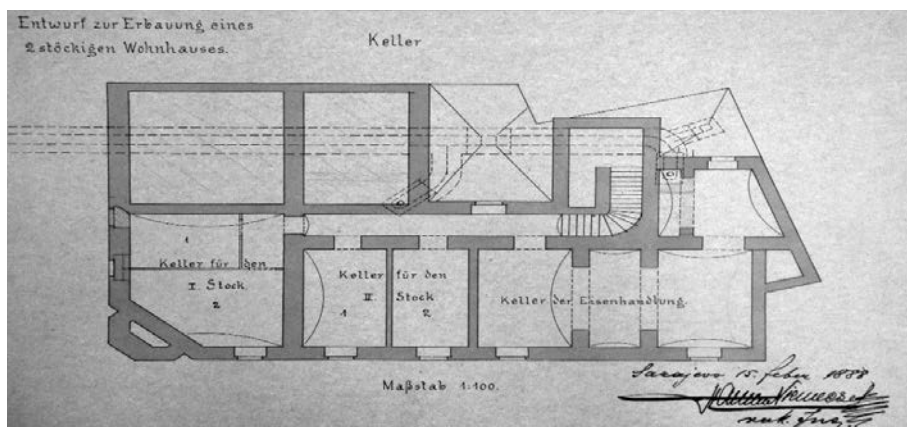
Grad: SARAJEVO;
Naziv vakufa ili investitora: MD Babić i dr. na vakufskom zemljištu;
Ime projektanta: Josip Vančaš;
Vrsta tehničke dokumentacije: idejni projekat;
Opis nacrti i prateće dokumentacije: osnova prizemlja, presjek, fasada;
sve u MJ 1:100, dva lista, dva nacrti;
Godina nastanka: 1888. g.;
Fizičko stanje građe: Papir lijepljen na karton i obojen; mjestimično po-
deran.

4. Naziv dokumentacije: Nacrt za novogradnju pekare na zemljištu H. Hasanova vakufa;
Grad: VISOKO;
Naziv vakufa ili investitora: nepoznato;
Ime projektanta: nepoznato;
Vrsta tehničke dokumentacije: idejni nacrt;
Opis nacrti i prateće dokumentacije: temelj, osnova prizemlja, presjek i fasada, jedan list, četiri nacrti;
Godina nastanka: 1914. g.;
Fizičko stanje građe: Paus-papir u dobrom stanju.

Primjeri projektne dokumentacije o gradnji vakufskih hotela

1. Naziv dokumentacije: Nacrt za izgradnju hotela u Banjoj Luci (danas hotel „Palas“);
Grad: BANJA LUKA;
Naziv vakufa ili investitora: Vakuf u Banjoj Luci;
Ime projektanta: Dionis Sunko, Zagreb;
Vrsta tehničke dokumentacije: idejni projekat;
Opis nacrti i prateće dokumentacije: osnova podruma, osnova prizemlja, osnova prvog sprata, osnova drugog sprata, dva presjeka, ulična fasada; sve u MJ 1:100, šest listova, sedam nacrti;
Godina nastanka: nečitko (1901. ili 1931. g.);
Fizičko stanje građe: Papir lijepljen na karton i u dobrom stanju.

2. Naziv dokumentacije: *Nacrti za izgradnju Ajas-pašinog dvora – Hotel Central;*

Grad: SARAJEVO;

Naziv vakufa ili investitora: nepoznato;

Ime projektanta: Hanns Niemezcek, Josip Vančaš;

Vrsta tehničke dokumentacije: idejni projekat;

Opis nacrti i prateće dokumentacije:

Hanns Niemezcek: osnova podruma i prizemlja MJ 1:100, dva lista, dva nacrti; druga varijanta rješenja: osnova podruma, osnova prizemlja, osnova prvog i drugog sprata, presjek, fasada, sve u MJ 1:100, šest listova, šest nacrti;

Vančaš: osnova prizemlja, osnova prvog i drugog sprata, tri lista, tri nacrti;

Troškovnik za izgradnju i dogradnju Ajas-pašinog dvora, dva sveska pisana rukom, dvije fotografije;

Konkurs za prigradnju Ajas-pašinog dvora, Ćumurija – hotel Central – Vakif Lala Ajas-paša, na mjestu dvora je danas hotel Central (Idejni projekat:

konkursni rad) Skice za dogradnju Ajas-pašinog dvora (pet varijantnih rješenja): nacrti za dogradnju (prizemlje i gornji boj – prvi i drugi sprat – dvije varijante) – Vancaš;

Natječajna osnova za prigradnju – Vancaš: osnova podruma, osnova prizemlja, osnova prvog i drugog sprata, osnova tavana, presjek, perspektivni prikaz; sve u MJ 1:100;

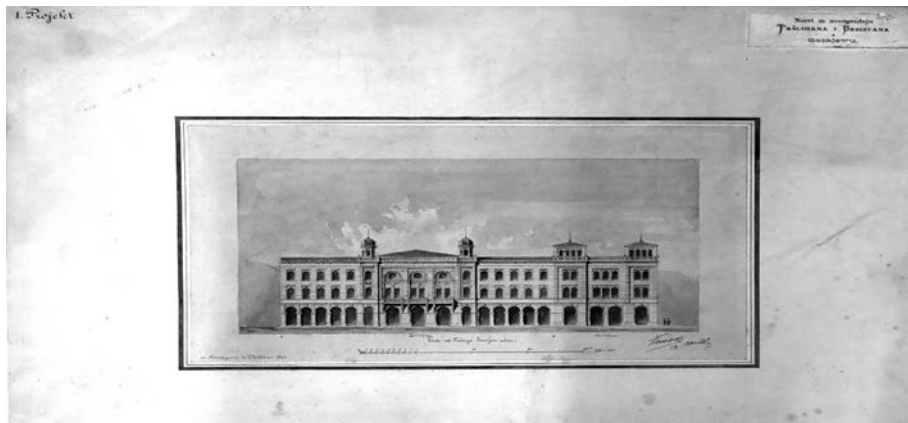
Natječajna osnova za prigradnju – Vancaš: osnova podruma, osnova prizemlja, osnova prvog i drugog sprata, osnova tavana; sve u MJ 1:100;

Godina nastanka: 1888-1899. g.;

Fizičko stanje građe: Papir lijepljen na karton i obojen.

Primjer projektne dokumentacije nerealiziranog objekta

1. Naziv dokumentacije: *Nacrt za novogradnju Tašlihana i Bezistana u Sarajevu*;

Grad: SARAJEVO;

Naziv vakufa ili investitora: nepoznato;

Ime projektanta: Josip Vancaš;

Vrsta tehničke dokumentacije: idejni nacrti;

Opis nacrti i prateće dokumentacije: Dva projektna rješenja;

Projekat 1: tlocrt prizemlja, tlocrt prvog sprata, tlocrt drugog sprata, fasada prema ul. Franje Josipa; sve u MJ 1: 250, listova 4, nacrti 4;

Projekat 2: osnova prizemlja, osnova prvog sprata, osnova drugog sprata, presjek, ulična fasada i još jedna fasada (ostao samo dio) – sve u MJ 1: 250, listova 6, nacrti 5;

Godina nastanka: 1890. g.;

Fizičko stanje građe: Papir lijepljen na hamer i obojen; hamer se raspada, a jedan paus je u potpunosti poderan.

Zaključak

Arhiv Islamske zajednice predstavlja važan izvor za proučavanje njene historije. U posljednje vrijeme čine se značajni napori da se oko 850 metara ove građe, smještene u Gazi Husrev-begovoj biblioteci, tehnički i analitički obradi, kako bi bila dostupna korisnicima i istraživačima općenito. Važan dio ove građe čine 274 do sada arhivistički obrađena projekta javnih, stambenih i individualnih projekata čiji je investitor bila Islamska zajednica, odnosno neke od njenih institucija i ustanova. Njihovim predstavljanjem u ovoj formi moguće je pratiti stilove, intenzitet i teritorijalni obuhvat gradnje infrastrukturnih objekata Islamske zajednice. Projektna dokumentacija predstavljena u ovom radu, kao i ona još uvijek arhivistički neobrađena, omogućava dragocjene uvide prilikom izgradnje u prošlosti porušenih objekata ili opravke objekata u ruševnom stanju.

Project Documentation of the Archives of Islamic Community at Gazi Husrev-bey's Library

Abstract

This paper presents the Collection of Project Documentation from the Islamic Community Archives as one of fourteen, so far, processed collections kept at the Gazi Husrev-bey's Library in Sarajevo. It includes project documentation for the construction and renovation of mosques, schools and buildings, endowed buildings for various purposes. As an illustrative example, a couple of projects of each of these categories are illustrated.

Key words: projects, mosques, schools, shops, residential buildings, hotels.